

บทที่ ๗

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย พบว่า กระบวนการทำงานของบุคลากรด้านรายการ ในสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม เกิดขึ้นจากผลของพัฒนาการด้านกิจการวิทยุโทรทัศน์ไทย ในยุคที่เริ่มมีสื่อวิทยุโทรทัศน์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งการกำเนิดขึ้นของกิจการวิทยุโทรทัศน์ของไทย มีลักษณะที่สรุปผลได้ ๒ ประการ คือ

๑. วิทยุโทรทัศน์กำเนิดขึ้นจากผลของแรงผลักดันทางการเมืองเป็นสำคัญ ที่ต้องการให้สื่อวิทยุโทรทัศน์ได้เป็นเครื่องมือสนับสนุนนโยบายของฝ่ายการเมือง โดยปราศจากความตระหนักถึงความพร้อมของประเทศ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและด้านบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานของบุคลากรในสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของไทย มีข้อจำกัดที่ส่งผลต่อลักษณะการทำงานหลายประการ

๒. รัฐบาลหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาว่านำเงินงบประมาณมาใช้เพื่อกิจการมูลค่ามหาศาล และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ตั้งบริษัทวิทยุโทรทัศน์ จำกัด ขึ้นมาดำเนินการในรูปแบบของบริษัทจำกัด สามารถหาผลกำไรจากการประกอบธุรกิจได้ โดยมีหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นผู้ถือหุ้น องค์กรแห่งนี้เป็นที่มาของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง ๔ บางขุนพรหม

ในด้านกระบวนการทำงานของบุคลากรมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ที่มาของบุคลากร

พบว่าบุคลากรได้ดำเนินการคัดสรรผู้ที่จะเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ในด้านรายการด้วยการนำเอาบุคลากรที่มีประสบการณ์จากสื่ออื่นๆ และศิลปะการแสดงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาการขาดประสบการณ์การทำงานกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ สื่อวิทยุ ,ละครเวที, ภาพยนตร์, หนังสือพิมพ์, วงการประพันธ์, นาฏศิลป์ และดนตรีไทย รวมทั้งบุคลากรบางส่วนที่ยังไม่มีประสบการณ์ด้านสื่อมาร่วมด้วยส่วนหนึ่ง

ทั้งนี้การคัดเลือกบุคลากรดังกล่าว เป็นการคัดเลือกในวงแคบ เน้นผู้ที่มีความรู้จักกันเป็นการส่วนตัว หรือบรรดาญาติมิตรของบุคลากร มากกว่าจะคัดเลือกจากบุคคลทั่วไป

๒. การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาทักษะของบุคลากรในด้านรายการ สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม มีวิธีการหลายช่องทางด้วยกันในการที่จะฝึกฝนพัฒนาให้บุคลากรมีทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานด้านวิทยุโทรทัศน์ แบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบด้วยกันคือ การรับการถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ และการถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้ในประเทศ

การถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้จากต่างประเทศ แบ่งออกเป็นสองระยะด้วยกัน ในระยะแรก เป็นระยะก่อนที่จะเริ่มดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศ เป็นการออกไปฝึกอบรมรับความรู้ด้านวิทยุโทรทัศน์อย่างเป็นคณะ โดยมีแหล่งสำคัญอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝึกอบรมอย่างเป็นระบบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งในด้านเทคนิคและการจัดรายการ ทั้งนี้เป็นไปตามสัญญาฉบับบริษัท อาร์.ซี.เอ. ผู้จำหน่ายเครื่องส่งและอุปกรณ์วิทยุโทรทัศน์ให้แก่ ช่อง ๔ บางขุนพรหม

ในระยะที่สอง กระทำขึ้นในระหว่างที่สถานีฯ เปิดดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศแล้ว มีการส่งบุคคลออกไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ เป็นระยะโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างประเทศ เช่น สำนักข่าวสารอเมริกัน ประเทศที่ไปเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น

การถ่ายทอดความรู้จากแหล่งความรู้ภายในประเทศ ได้แก่

- การรับการฝึกฝนอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขับร้องเพลง การใช้ภาษาไทย นาฏศิลป์ เป็นการฝึกอบรมในแบบ Staff Training ที่ทางสถานีจะจัดให้มีขึ้นเป็นระยะ
- ฝึกอบรมจากองค์กรภายใน ที่บริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด ตั้งขึ้นมาเพื่อให้บุคลากรมีโอกาสฝึกฝนความสามารถทางการสื่อสาร และในการแสดง คือ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. และโรงเรียนนาฏศิลป์ ไทยทีวี

๓. โครงสร้างองค์กร และภารกิจ

สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม แบ่งฝ่ายการทำงานออกเป็นฝ่ายรายการและบันเทิง, ฝ่ายข่าวและประกาศ, ฝ่ายการค้าและบริการ, ฝ่ายศิลปกรรม, ฝ่ายธุรการ, ฝ่ายเลขานุการ, ฝ่ายกำกับภาพ, ฝ่ายกำกับเสียง, ฝ่ายช่างเทคนิค โดยมีบุคลากรในแต่ละฝ่ายขณะที่เริ่มดำเนินการกิจการในปี ๒๕๔๔ ฝ่ายละประมาณ ๑๐-๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คนเศษ การแบ่งฝ่ายดังกล่าวนี้ มีพื้นฐานของการแบ่งฝ่ายมาจากรากฐานของบุคลากรในกรมประชาสัมพันธ์ บุคคลผู้ที่

มีความรับผิดชอบสำคัญที่สุดในงานด้านรายการ ได้แก่ จำนง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการและ บันเทิง ซึ่งรับตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการสถานีด้วย

ภาระหน้าที่ของบุคลากรที่จำเป็นต่องานในด้านการจัดและผลิตรายการ แบ่งออกเป็น สองฝ่าย คือ บุคลากรในฝ่ายรายการและบันเทิง และบุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศ

บุคลากรในฝ่ายรายการและบันเทิงประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง, ผู้กำกับรายการ, ผู้กำกับเวที, ผู้กำกับการแสดง, ผู้เขียนบทโทรทัศน์, พิธีกร, นักแสดง, ผู้โฆษณา, นักพากย์, ผู้ออกบท, หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม, เจ้าหน้าที่ฝ่ายฉาก, บุคลากรแต่งหน้าและแต่งตัว

บุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศ ประกอบไปด้วย บรรณาธิการข่าว, นักข่าว, ช่างภาพ, เจ้าหน้าที่บันทึกเสียง, เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ, เจ้าหน้าที่ข่าวต่างประเทศและผู้ประกาศข่าว

๔. หลักและการควบคุมการนำเสนอรายการ

สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม มีหลักในการนำเสนอรายการโดยยึดหลักตามแนวทางของสถานีวิทยุโทรทัศน์ บี.บี.ซี. ของประเทศอังกฤษ ซึ่งมี "พันธกิจ" กำหนดไว้เป็นแนวทางว่าให้นำเสนอ ข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิง อย่างได้สัดส่วนกัน

ในด้านการควบคุมรายการ ของสถานีได้กำหนดหลักในการควบคุมขึ้นมาเอง โดยใช้หลักในการควบคุมรายการวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่สังกัดหน่วยงานราชการ เป็นแนวทาง เช่น การนำเสนอรายการไม่ให้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง และต้องไม่เป็นการลบหลู่สถาบันพระมหากษัตริย์

๕. การผลิตและการนำเสนอรายการ

รายการวิทยุโทรทัศน์ ที่ผลิตและนำเสนอในช่อง ๔ บางขุนพรหมทั้งหมด แบ่งออกเป็น ๕ ประเภทด้วยกัน ได้แก่ รายการละคร รายการประเภทที่ไม่ใช่ละครรายการภาพยนตร์ รายการข่าว และรายการโฆษณา ทั้งนี้รายการทุกรายการยกเว้นรายการภาพยนตร์ บุคลากรของ ช่อง ๔ บางขุนพรหมจะเป็นผู้ผลิตเอง

๖. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

พบว่าปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงานของบุคลากรได้แก่

- ปัญหาทางด้านเทคนิค ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีที่ต้องผลิตรายการเป็นรายการสดทั้งหมด เพราะในยุคนั้นยังไม่มีการใช้แถบบันทึกภาพ ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในระหว่างการผลิตรายการแก้ไขได้ยาก ต้องใช้ไหวพริบในการแก้ไข บางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ก็ต้องปล่อยเลยตามเลย

ข้อจำกัดในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ไม่สามารถจัดหางบประมาณมาซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีราคาแพงได้ บุคลากรต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ดัดแปลงอุปกรณ์ขึ้นใช้เอง

- ปัญหาอันเกิดจากคุณลักษณะของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ได้แก่ ข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณบุคลากร, เวลา และพื้นที่

ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ทำให้บุคลากรไม่สามารถผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ให้เพียงพอได้ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ทำให้ต้องแก้ปัญหาด้วยการนำเสนอเทปภาพยนตร์ต่างๆ แทน

ข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อการผลิตรายการ บุคลากรต้องร่วมมือร่วมใจกันทำงาน โดยบุคลากรคนหนึ่งๆ จะมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าหนึ่งอย่าง

ข้อจำกัดในด้านเวลา การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ต้องทำงานแบ่งกับเวลา บุคลากรต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เมื่อเวลาในการออกอากาศมาถึง

ข้อจำกัดในด้านพื้นที่ การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ต้องอาศัยพื้นที่ค่อนข้างมาก ในขณะที่เมื่อเปิดสถานี ช่อง ๔ บางขุนพรหม มีห้องส่งให้ใช้เพียงห้องเดียว การจัดรายการต่างๆ ต้องกำหนดให้ลงตัวภายในพื้นที่อันจำกัด

- ปัญหาอันเกิดจากการขาดประสบการณ์ของบุคลากร

บุคลากรขาดประสบการณ์ที่เพียงพอในการทำงานวิทยุโทรทัศน์ จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ฝึกฝน ในลักษณะลองผิดลองถูก บุคลากรต้องจดจำข้อผิดพลาดในการทำงานไว้ในบทเรียน

๗. ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน

พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากรในด้านรายการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกคือ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านผู้ชม ส่วนปัจจัยภายในคือปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยทางด้านเทคนิค

ปัจจัยในด้านการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานทั้งในฝ่ายข่าวและฝ่ายรายการในฝ่ายข่าว บุคลากรต้องนำเสนอข่าวสารของฝ่ายรัฐบาลเป็นสำคัญ และไม่สามารถนำเสนอข่าวสารที่มีผลกระทบในทางลบต่อภาพลักษณ์ของรัฐได้ ในด้านรายการและบันเทิง ทำให้บุคลากรต้องนำเสนอรายการที่ส่งเสริมนโยบายรัฐนิยมของทางรัฐบาล และมีการควบคุมโดยตรงจากรัฐให้การนำเสนอรายการต้องไม่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาล

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้อุปถัมภ์รายการที่มีส่วนสำคัญทำให้ทางสถานีต้องปรับเปลี่ยนระเบียบปฏิบัติในการโฆษณาของทางสถานีเพื่อเอื้อต่อประโยชน์ของผู้อุปถัมภ์เพื่อรายการ และมีผลให้การนำเสนอรายการมีแนวโน้มที่จะใช้ดาราศาและประเภทของรายการที่เป็นที่นิยมของคนดู เพิ่มรายได้จากผู้อุปถัมภ์รายการ

ปัจจัยทางด้านผู้ชม ผู้ชมวิทยุโทรทัศน์ในยุคแรกส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีฐานะดี อยู่ในระดับชนชั้นกลางถึงชนชั้นสูงของกรุงเทพมหานคร การนำเสนอรายการรายการจะสอดคล้องกับรสนิยมของคนกลุ่มนี้ เช่น รายการละครเพลง รายการเพลงของสุนทราภรณ์ ศิลปะการแสดงของเมืองหลวง เช่น โขน ละครรำ

ปัจจัยจากระบบการจัดการองค์กร คือระบบการทำงานที่มีระเบียบปฏิบัติผสมผสานกันระหว่างการจัดการแบบองค์กรเอกชนและระบบราชการ โดยระเบียบปฏิบัติของราชการจะเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากร

ปัจจัยทางด้านเทคนิค คือข้อจำกัดในทางเทคนิคต่างๆ ที่ทำให้บุคลากรต้องผลิตรายการทุกรายการเป็นรายการสด และปราศจากเครื่องมือเครื่องใช้และเทคนิคในการผลิตรายการที่มีประสิทธิภาพเช่นการผลิตรายการในปัจจุบันได้

ปัจจัยในด้านบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยในด้านประสิทธิภาพของบุคลากร และปัจจัยในด้านคุณลักษณะของบุคลากร

ปัจจัยในด้านประสิทธิภาพ คือ ประสิทธิภาพจากการทำงานในสื่ออื่นๆ และจากการฝึกฝนของบุคลากร ทำให้บุคลากรมีความถนัดและความบกพร่องในด้านทักษะ แตกต่างกันไป

เช่น บุคลากรที่ทำงานในด้านวิทยุแม่เสียงดี แต่หากรูปร่างหน้าตาไม่ดีก็อาจจะไม่สามารถร่วมงานด้านวิทยุโทรทัศน์ได้ หรือบุคลากรที่มีประสบการณ์ในด้านละครเวทีจะมีความสามารถทางการแสดง แต่จะใช้เสียงดังเกินไป ต้องลดระดับเสียงที่ใช้ในการแสดงเมื่อมาร่วมงานกับวิทยุโทรทัศน์

ปัจจัยในด้านคุณลักษณะของบุคลากร ที่ช่วยให้บุคลากรมีลักษณะที่เหมาะสมในการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์ ได้แก่ คุณลักษณะด้าน ความเป็นผู้นำ, ความรอบรู้, ความรับผิดชอบ, ความกล้าตัดสินใจ และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า, ความมีมนุษยสัมพันธ์, ความมีทัศนคติที่ดีต่องาน ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดศิลปะในการแสดงออก

คุณลักษณะเหล่านี้ช่วยให้งานในด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหมลุล่วงไปด้วยดี จนกิจการของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ประสบความสำเร็จ เป็นการวางรากฐานให้แก่กิจการวิทยุโทรทัศน์ของไทย และเป็นแบบอย่างอันดีให้แก่นักสื่อสารมวลชนรุ่นหลัง

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการทำงานของบุคลากรด้านการจัดรายการ ในช่อง ๔ บางขุนพรหม พบว่ากระบวนการทำงานของบุคลากรกลุ่มดังกล่าว เกิดขึ้นในภาวะที่มีลักษณะเฉพาะตัวของการถือกำเนิดขึ้นของกิจการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งพบได้ในงานที่ สนิทธี สัทธีรักษ์ (๒๕๓๕) ได้ศึกษาไว้ กล่าวคือกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทย เป็นผลลัทธิมาจากปัจจัยทางการเมือง ที่ได้ทำให้มีการก่อตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์ของไทยขึ้นมาอย่างรีบเร่ง โดยปราศจากความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร และด้านเทคโนโลยี ผลสืบเนื่องจากภาวะดังกล่าวที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ก็คือ กลุ่มบุคลากรในด้านการจัดรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ดังกล่าว ต้องทำงานภายใต้ภาวะของข้อจำกัดต่างๆ ทั้งในการสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรและในการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาบุคลากร ผู้วิจัยพบว่า บุคลากรได้ใช้ความรู้จากศิลปะในแขนงต่างๆที่มีมาก่อนมาช่วยในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะพอที่จะออกไปปฏิบัติงานด้านวิทยุโทรทัศน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ศิลปะการแสดงของไทยมาเป็นเครื่องช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถอย่างได้ผล ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พบในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในงานวิทยุโทรทัศน์ในปัจจุบัน

ลักษณะการทำงานของบุคลากรด้านการจัดรายการในช่อง ๔ บางขุนพรหม ปรากฏในลักษณะเดียวกับที่ Stassheff และ Bretz (1951) ได้ศึกษาไว้ คือเป็นระบบการทำงานใน

สถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดเล็ก ที่มีทุนและบุคลากรจำนวนน้อย บุคลากรทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจกันทำงาน การแบ่งหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนเป็นไปอย่างไม่เด็ดขาดนัก บุคลากรคนหนึ่งๆมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง เช่นเป็นทั้งนักแสดง พิธีกรและผู้ประกาศไปในขณะเดียวกัน

ในการผลิตรายการเพื่อแพร่ภาพออกอากาศ ผู้วิจัยพบเช่นเดียวกันกับที่เพาวิภาภมรสถิต (๒๕๒๘) ได้ศึกษาไว้ คือในช่วงแรกของการแพร่ภาพออกอากาศบุคลากรได้อาศัยทรัพยากรด้านรายการเท่าที่มี มานำเสนอเป็นรายการเท่าที่มี เช่นการนำเอาศิลปะการแสดงแบบเดิมที่มีอยู่ มานำเสนอทางโทรทัศน์โดยไม่ต้องมีการผลิตตามขั้นตอนของการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์

ด้านปัญหาที่บุคลากรประสบระหว่างการทำงาน ในงานวิจัยนี้ส่วนหนึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับที่ปรากฏในงานของ Stassheff และ Bretz (1951) คือปัญหาที่เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะของสื่อวิทยุโทรทัศน์ หรือ Television Nature คือปัญหาในเรื่องพื้นที่ที่ไม่เพียงพอในการผลิตรายการ ปัญหาในเรื่องบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องทุนและเวลาที่ไม่พอในการผลิตรายการ ในงานวิจัยนี้ยังพบว่ายังมีปัญหาเกิดจากสาเหตุเฉพาะด้านของ ช่อง ๔ บางขุนพรหมที่ขาดความพร้อมในการดำเนินการ คือการขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินการ ปัญหาการขาดประสบการณ์ในการทำงาน ปัญหาของข้อจำกัดทางเทคนิคอันเป็นผลมาจากความล่าช้าทางเทคโนโลยีของวิทยุโทรทัศน์ในสมัยนั้น และความล่าช้าทางเทคโนโลยีของประเทศไทยเอง

ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากร พบว่าปัจจัยที่สำคัญได้แก่ปัจจัยทางการเมือง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่กิจการวิทยุโทรทัศน์ไทย เกิดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยทางการเมืองเป็นสำคัญตามข้อค้นพบของ สนิทธิ สนิทธิรักษ์ (๒๕๓๕) จากการศึกษารายงานของผู้นักวิชาการเมืองได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการทำงานของบุคลากร โดยที่ฝ่ายการเมืองได้ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือทางการเมืองของตน ด้วยการเสนอข่าวสารของทางราชการ การเสนอข่าวสารของฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว และการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์สนับสนุนนโยบายรัฐนิยม นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยทางการเมืองมีผลโดยตรงต่อการทำงานของบุคลากรในการควบคุมการทำงาน และการนำเสนอข่าวสารให้เป็นไปตามความต้องการของฝ่ายการเมือง

ในปัจจุบันด้านเศรษฐกิจ พบสิ่งที่สอดคล้องกับงานของลินทรี สิทธิรักษ์ (๒๕๓๕) คือองค์การทางเศรษฐกิจได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์โดยเป็นผู้สนับสนุนรายการด้านรายได้ของรายการต่างๆ ยังผลให้การนำเสนอรายการของบุคลากรด้านการจัดรายการเป็นไปอย่างสอดคล้องกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ข้อมูลจากการศึกษาด้านผู้ชมในงานของ ลินทรี สิทธิรักษ์ (๒๕๓๕) แสดงให้เห็นว่าผู้ชมโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ที่สามารถซื้อหาเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์มาใช้ได้ จากสาเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลให้ การนำเสนอรายการของทางสถานี เป็นไปอย่างสอดคล้องกับรสนิยมของผู้ชมกลุ่มดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกัน ช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังได้มีบทบาทเป็นผู้นำในทางรสนิยมให้แก่ผู้ชม ในการริเริ่มนำเสนอรายการเพลงลูกทุ่งทางโทรทัศน์เป็นครั้งแรก และทำให้เพลงประเภทนี้ได้รับการยอมรับมาจนถึงในปัจจุบัน

ในด้านปฏิภพิรียาของคณคูดุ่มีต่อสื่อวิทยุโทรทัศน์ งานวิจัยนี้ได้ผลการศึกษา สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของ Katz และคณะ (1977) คือผู้ชมในประเทศโลกที่สามส่วนใหญ่จะมีความตื่นตั้นกับเทคโนโลยีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อชนิดใหม่ มีลักษณะการเป็นตัวแทนของความทันสมัย ทำให้ผู้ชมล้วนแต่สนใจรับรู้ความเป็นไปของสื่อชนิดนี้ มากกว่าที่จะสนใจเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานของบุคลากรด้านการจัดรายการ ทำให้รายการต่างๆ ที่ผลิตได้รับการยอมรับโดยง่าย และเป็นที่ยนิมในเวลาอันรวดเร็ว

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในเชิงประวัติศาสตร์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลด้านข้อมูลเอกสารต่างๆ โดยเฉพาะเอกสารชั้นต้น เช่น บทรายการ ผังรายการของทางสถานีฯ ซึ่งไม่ได้มีการจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ จึงต้องพึ่งพาเอกสารที่เป็นนิตยสาร และหนังสือพิมพ์ ที่ตีพิมพ์บทความที่เกี่ยวข้องและได้บันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการ ข้อจำกัดในทางเทคโนโลยีทำให้ไม่สามารถเก็บบันทึกข้อมูลที่เป็นเทปบันทึกภาพรายการโทรทัศน์ไว้ได้ เนื่องจากเหตุการณ์ที่ศึกษาเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เทคโนโลยีในการบันทึกภาพเช่นในปัจจุบัน ข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์ยังเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลที่ได้มาจากการรำลึกเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมากว่า ๔๐ ปี จึงยังอาจมีความคลาดเคลื่อนได้

๒. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเหตุการณ์ในอดีตที่มีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะในด้านปัจจัยทางการเมือง ข้อมูลต่างๆ ทั้งจากเอกสารและข้อมูลจากบุคคล ข้อมูลเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นบันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบุคคล ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัจจัยเหล่านั้นทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จึงอาจมีอคติของบุคคลตามวิสัยของปุถุชนเข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

๑. บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นบุคลากรผู้มีคุณูปการ อย่างสูงต่อวงการสื่อสารมวลชนไทย ความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์ของบุคลากรหลายๆ ท่าน น่าจะยังเป็นสิ่งที่สมควรให้ความสนใจ และศึกษาอย่างยิ่งแก่หมุมในการทำงานต่างๆ

๒. ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะได้มีการให้ความสำคัญยิ่งขึ้นต่อการศึกษารายละเอียดในเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการของสื่อ นอกเหนือไปจากการให้ความสำคัญต่อการศึกษาสื่อสารมวลชนปัจจุบัน